

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

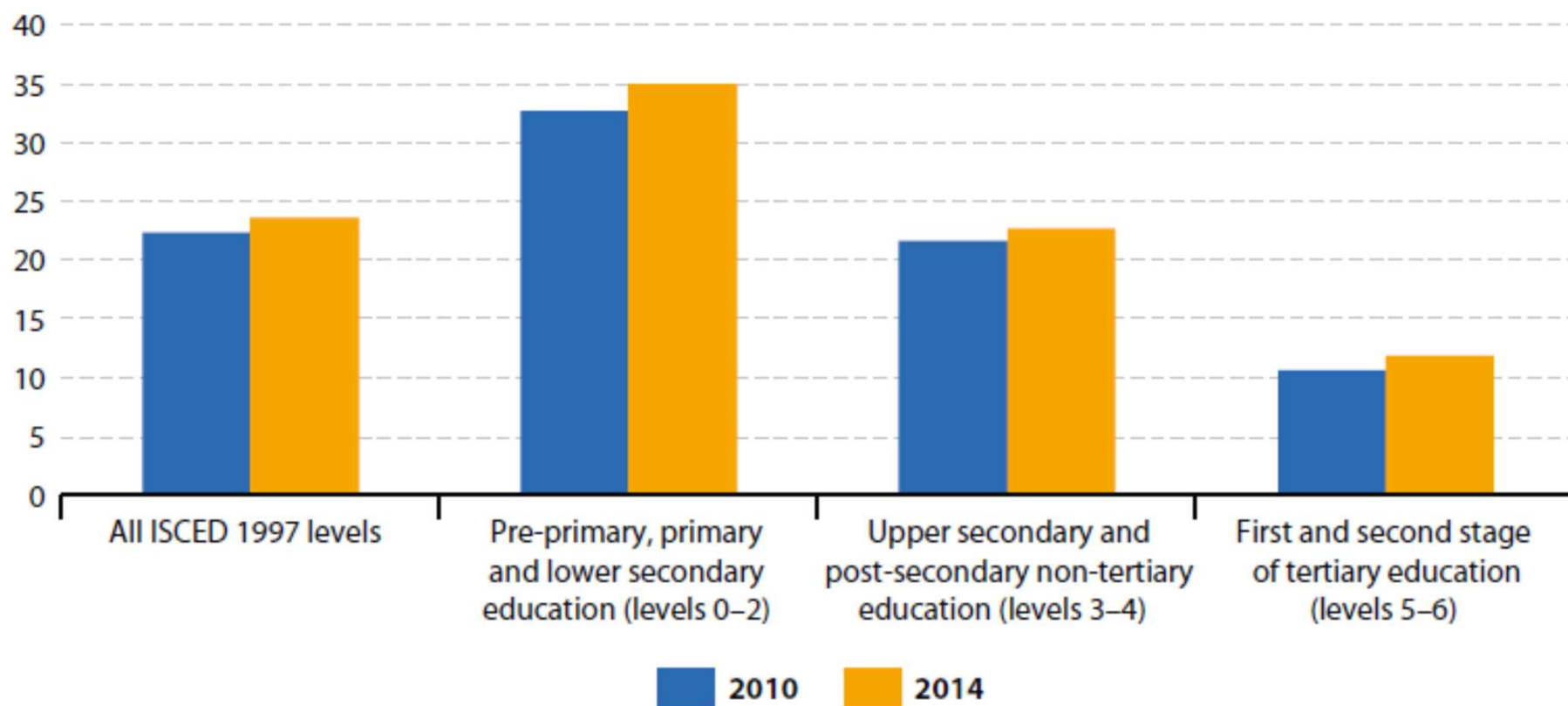
Τμήμα Οικονομικών Επιστημών
Ακαδημαϊκό έτος 2023-24

**ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΗΣ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ**

Διάλεξη 5

Φτώχεια
(Barr, κεφ. 6)

Figure 5.7: People at risk of poverty or social exclusion, by educational attainment level, EU-28, 2010 and 2014 ⁽¹⁾
(% of population aged 18 and over)

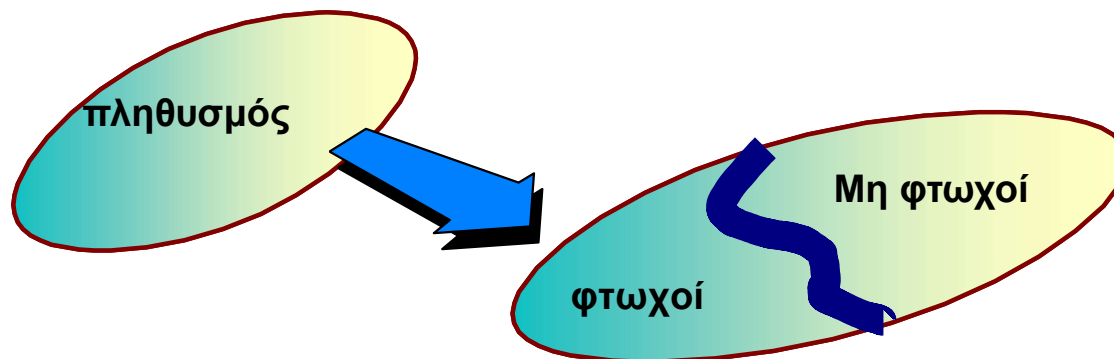
⁽¹⁾ 2014 data are estimates.

Source: Eurostat (online data code: ilc_peps04)

Ανάλυση της φτώχειας – ορισμός

□ Βασικά μεθοδολογικά ζητήματα

- Ποιος δείκτης ευημερίας πρέπει να χρησιμοποιηθεί; (Παρόμοιο πρόβλημα με τη μέτρηση της ανισότητας)
 - Κατανάλωση συγκεκριμένων αγαθών (ποια;)
 - Συνολική δαπάνη (προβλήματα μέτρησης)
 - Χρηματικό εισόδημα
- Πρόσθετο πρόβλημα με όλα τα μέτρα : τι γίνεται όταν κάποιος από επιλογή είναι vegetarian και ζει λιτά;
- Χρονική περίοδος
- Φτώχεια μεταξύ ποιων; Άτομα; Νοικοκυριά;

Ορίζοντας της φτώχεια: προβλήματα

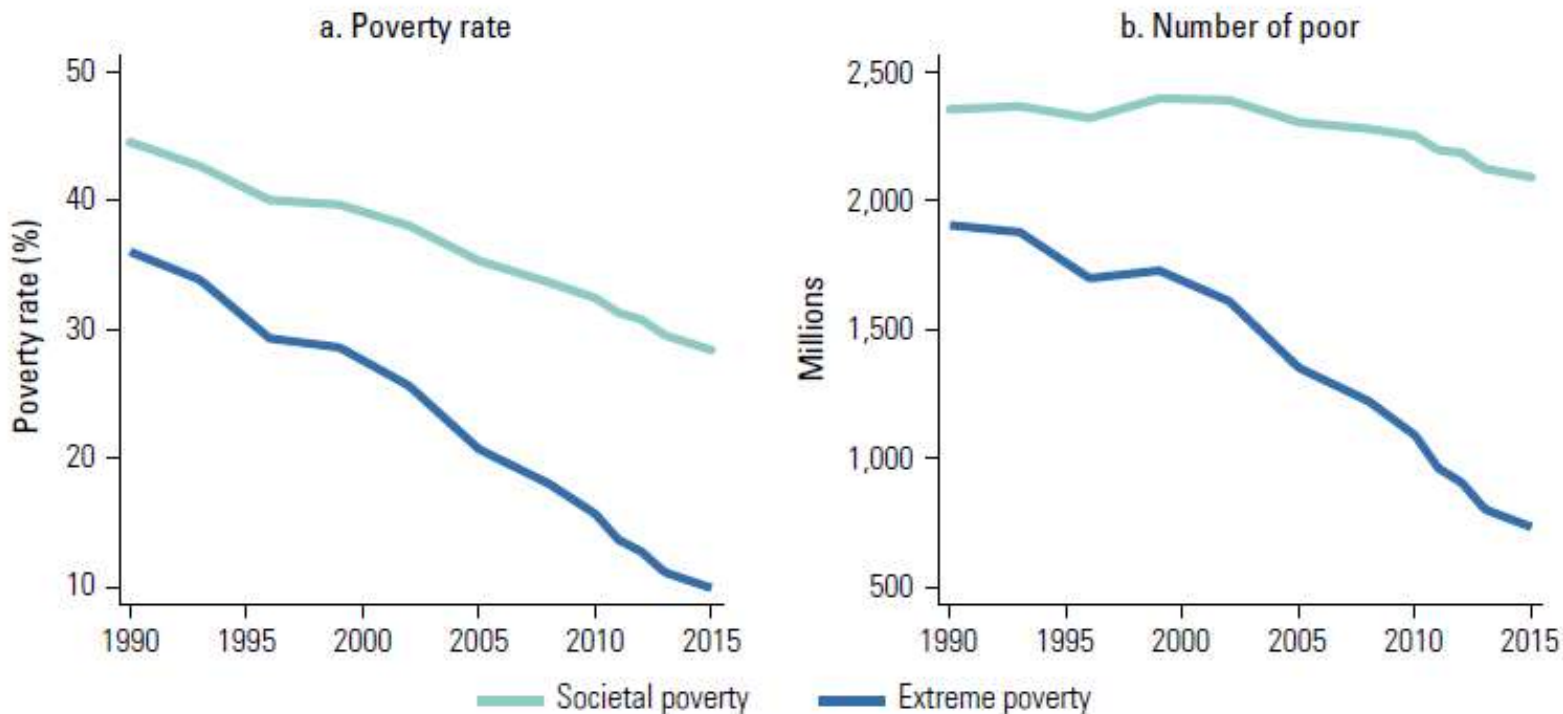
- Απόλυτη ή σχετική;
- Απόλυτη φτώχεια: ένα άτομο είναι φτωχό όταν τα εισοδήματά του δεν του επιτρέπουν να είναι ζει και να είναι υγιές. Οι αρχικές προσπάθειες να μετρηθεί η φτώχεια, χρησιμοποιούσαν διατροφικές ανάγκες (τι χρειάζεται ένα άτομο για να επιβιώσει)
- Αυτός ο ορισμός δεν επαρκεί για τις σύγχρονες κοινωνίες.

Ορίζοντας της φτώχεια: προβλήματα

- Απόλυτη ή σχετική;
- Σχετική φτώχεια: ένα άτομο είναι φτωχό ανάλογα με τις γενικές συνθήκες που επικρατούν γύρω του.
- Μια γραμμή απόλυτης φτώχειας θα παραμείνει σταθερή στο επίπεδο επιβίωσης.
- Μια γραμμή σχετικής φτώχειας θα αλλάζει καθώς το γενικό επίπεδο ζωής της κοινωνίας ανεβαίνει (ή κατεβαίνει!). Π.χ. αν ένα παιδί που ζει στις ΗΠΑ δεν έχει υπολογιστή, θα πρέπει να θεωρείται φτωχό (πολιτισμικά σε μειονεκτική θέση).

Παγκόσμια Τράπεζα: ποιους δείκτες αναφέρει;

FIGURE 0.5 Societal Poverty, Global Estimates, 1990–2015

Note: The international poverty line reflects the poverty rate (in panel a) and the headcount (in panel b) as assessed by the US\$1.90 per day threshold (2011 purchasing power parity). The societal poverty line provides the same information for societal poverty.

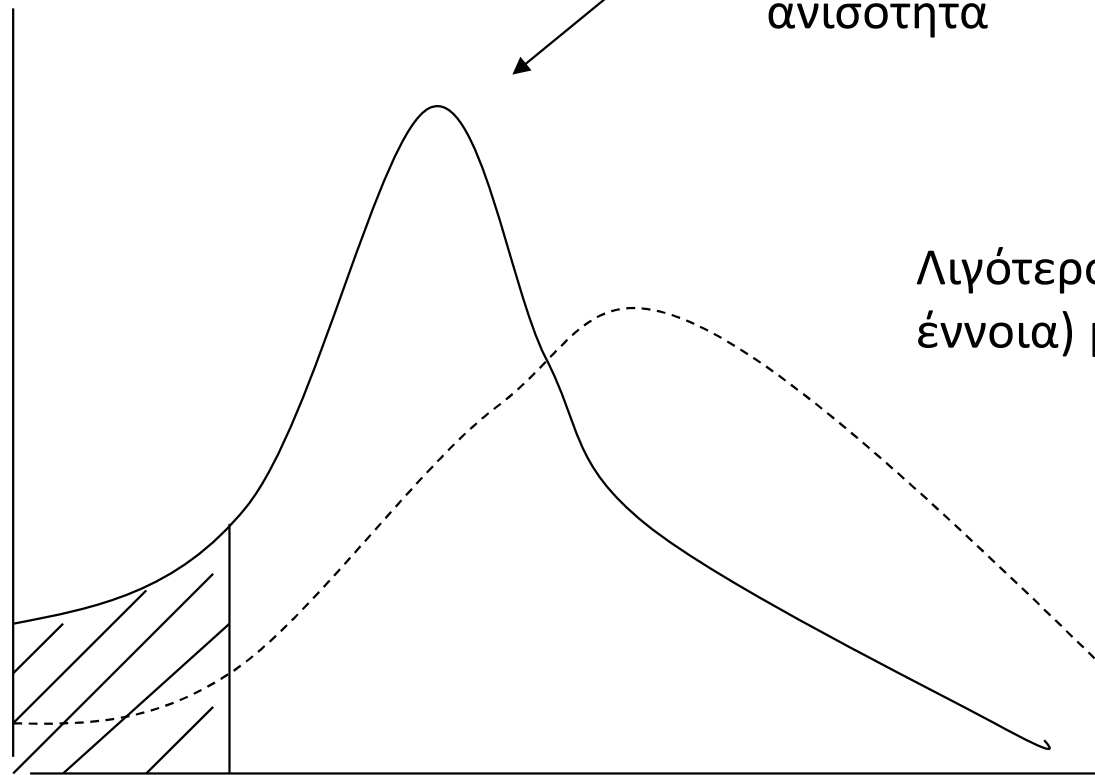
- Πηγή: World Bank (2018) Piecing together the Poverty Puzzle

Κοινωνικός αποκλεισμός

- Είναι έννοια στην οποία επικεντρώνεται η πολιτική στην Ευρώπη.
- Πολύ πιο σύνθετη από τη φτώχεια. Περιλαμβάνει πολλές μορφές αποστέρησης, όπως φτώχεια (σε όρους εισοδήματος), προβλήματα υγείας, χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο, κοινωνική απομόνωση, έλλειψη φροντίδας.
- Πολυδιάστατη προσέγγιση.

Σχέση ανισότητας και φτώχειας

Αριθμός ατόμων

Σχέση ανισότητας και φτώχειας

Πίνακας 6.1 Φτώχεια και ανισότητα σε δύο διαφορετικές κοινωνίες

Μέσο εισόδημα	Κοινωνία 1	Κοινωνία 2
Μέσο εισόδημα φτωχών (2/3 του πληθυσμού)	6.000 λίρες (1/3 του εισοδήματος πλουσίων)	9.000 λίρες (1/4 του εισοδήματος πλουσίων)
Μέσο εισόδημα πλουσίων (1/3 του πληθυσμού)	18.000 λίρες	36.000 λίρες
Μέσο εισόδημα πλούσιων και φτωχών μαζί	10.000 λίρες	18.000 λίρες

Στην κοινωνία 2, οι φτωχοί έχουν υψηλότερο βιοτικό επίπεδο σε σχέση με τους φτωχούς στην κοινωνία 1, αλλά υπάρχει μεγαλύτερη ανισότητα (το μέσο εισόδημα των φτωχών υπολείπεται περισσότερο σε σχέση με των πλούσιων)

Με βάση έναν απόλυτο ορισμό της φτώχειας, προτιμάμε την κοινωνία 2, αλλά με βάση έναν σχετικό ορισμό της φτώχειας προτιμάμε την κοινωνία 1.

Σχέση ανισότητας και φτώχειας

Πρόβλημα πολιτικής: τι γίνεται όταν δε μπορούμε μειώσουμε και την ανισότητα και τη φτώχεια ταυτόχρονα;

Π.χ. μειώνουμε τη φορολογία των πλούσιων, ενισχύουμε τις επενδύσεις, υπάρχει μεγαλύτερη οικονομική ανάπτυξη και μειώνεται η απόλυτη φτώχεια (η κοινωνία 1 μετατρέπεται σε κοινωνία 2). Είναι αυτό επιθυμητό;

Ιεράρχηση για μείωση της ανισότητας ή για μείωση της απόλυτης φτώχειας;

Μετρώντας τους φτωχούς

Οι δείκτες μέτρησης της συνολικής φτώχειας μετρούν τρεις διαστάσεις του προβλήματος

1. *πόσοι άνθρωποι είναι φτωχοί* (το μέτρο της καταμέτρησης),
2. *πόσο χαμηλότερα* πέφτουν κάτω από την γραμμή της φτώχειας (το μέτρο του χάσματος της φτώχειας) και
3. *για πόσο καιρό* είναι φτωχοί - δηλαδή, η φτώχεια είναι μία προσωρινή κατάσταση ή μόνιμη;

Πόσοι άνθρωποι είναι φτωχοί;

- Με δεδομένη μια γραμμή φτώχειας, πώς καταμετρούμε τους φτωχούς;
 - Δεν είναι επαρκές να στηριχτούμε στον αριθμό των ατόμων που λαμβάνουν σχετικά κοινωνικά επιδόματα (που στην Ελλάδα δεν υπάρχουν ειδικά επιδόματα για όλους τους φτωχούς)
 - Πρέπει να στηριχτούμε σε δειγματοληπτικές έρευνες.
 - Η απλή καταμέτρηση των φτωχών έχει προβλήματα. Τι θα γίνει αν πάρουμε 100 ευρώ από κάποιον που βρίσκεται πολύ κάτω από τη γραμμή φτώχειας και τα δώσουμε σε κάποιον που βρίσκεται μόλις 50 ευρώ κάτω από τη γραμμή φτώχειας;

Χάσμα της φτώχειας (poverty gap)

- Πόση είναι η συνολική απόκλιση από τη γραμμή φτώχειας, διαιρούμενη με
 - Τη γραμμή φτώχειας (μέσο βάθος της φτώχειας) ή με
 - το συνολικό εισόδημα (σχετικό κόστος ανακούφισης της φτώχειας)

Προβλήματα και με τα δυο: μια μεταβίβαση από έναν φτωχό σε έναν ακόμα πιο φτωχό δεν αυξάνει τη μετρούμενη φτώχεια (Atkinson, 1996)

Χάσμα της φτώχειας (poverty gap)

- (Foster, 1984)
- Πρότεινε ως μέτρο χάσματος της φτώχειας
- $P_A = (1 - Y/P)^A$,
όπου Y = οικογενειακό εισόδημα και P = γραμμή της φτώχειας. Η αξία $A = 0$ δίνει την καταμέτρηση των φτωχών, η αξία $A = 1$ δίνει ένα αστάθμιστο χάσμα φτώχειας και η αξία $A = 2$ δίνει ένα μεγαλύτερο βάρος στα μεγαλύτερα ελλείμματα.

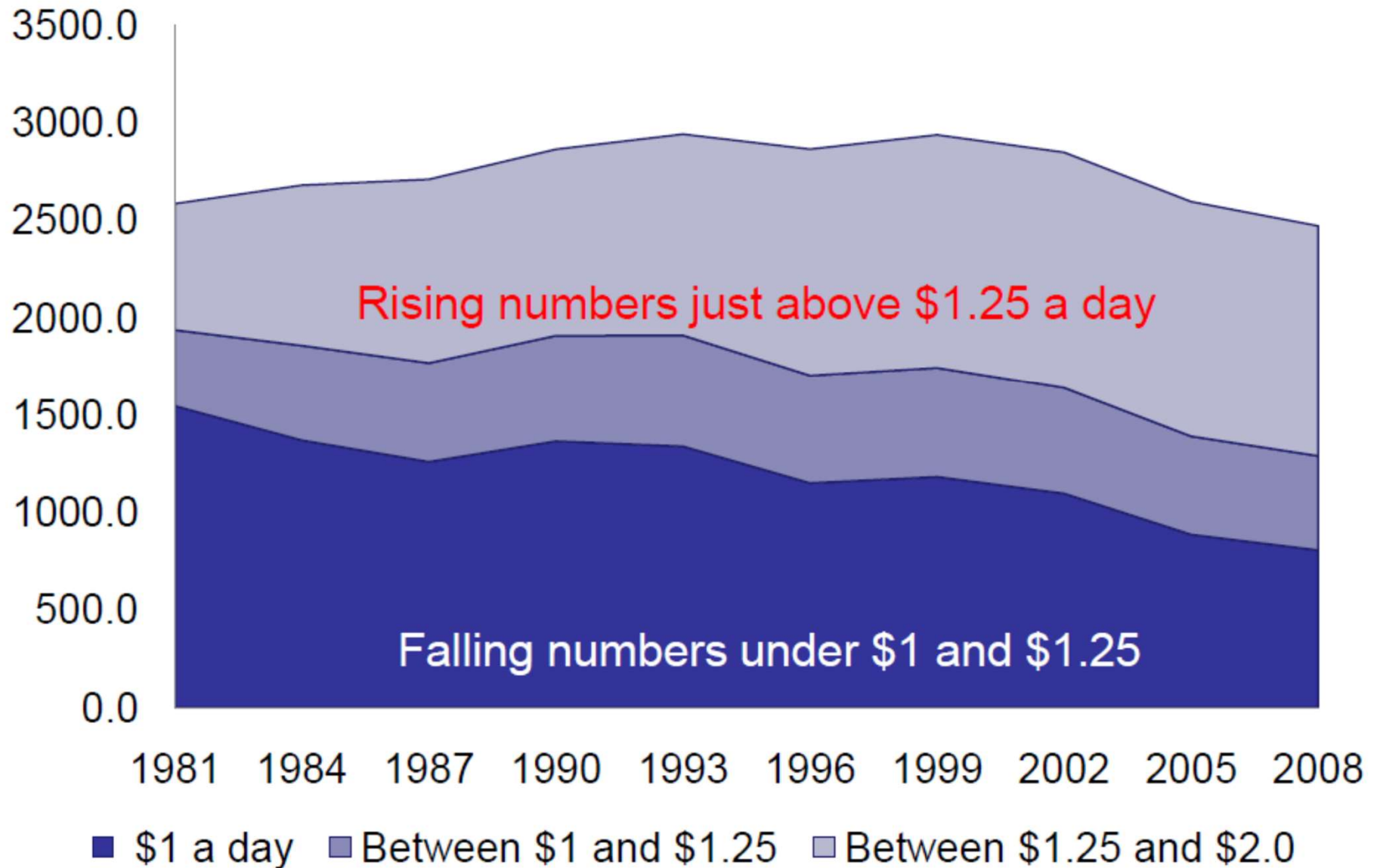
Η διάρκεια της φτώχειας

- ❑ Αν οι περισσότεροι άνθρωποι πέφτουν στην φτώχεια για μικρό χρονικό διάστημα, το πρόβλημα είναι μικρότερο από όταν η φτώχεια είναι μακροχρόνια.
- ❑ Δεν έχουμε πληροφόρηση για αυτό αν στηριζόμαστε σε απεικονίσεις συγκεκριμένων χρονικών στιγμών.
- ❑ Ανάγκη για στοιχεία δυναμικής του εισοδήματος των νοικοκυριών.
- ❑ Άλλα μέτρα πολιτικής χρειάζεται η προσωρινή και άλλα η μόνιμη φτώχεια.

Πρόσθετα εμπειρικά στοιχεία

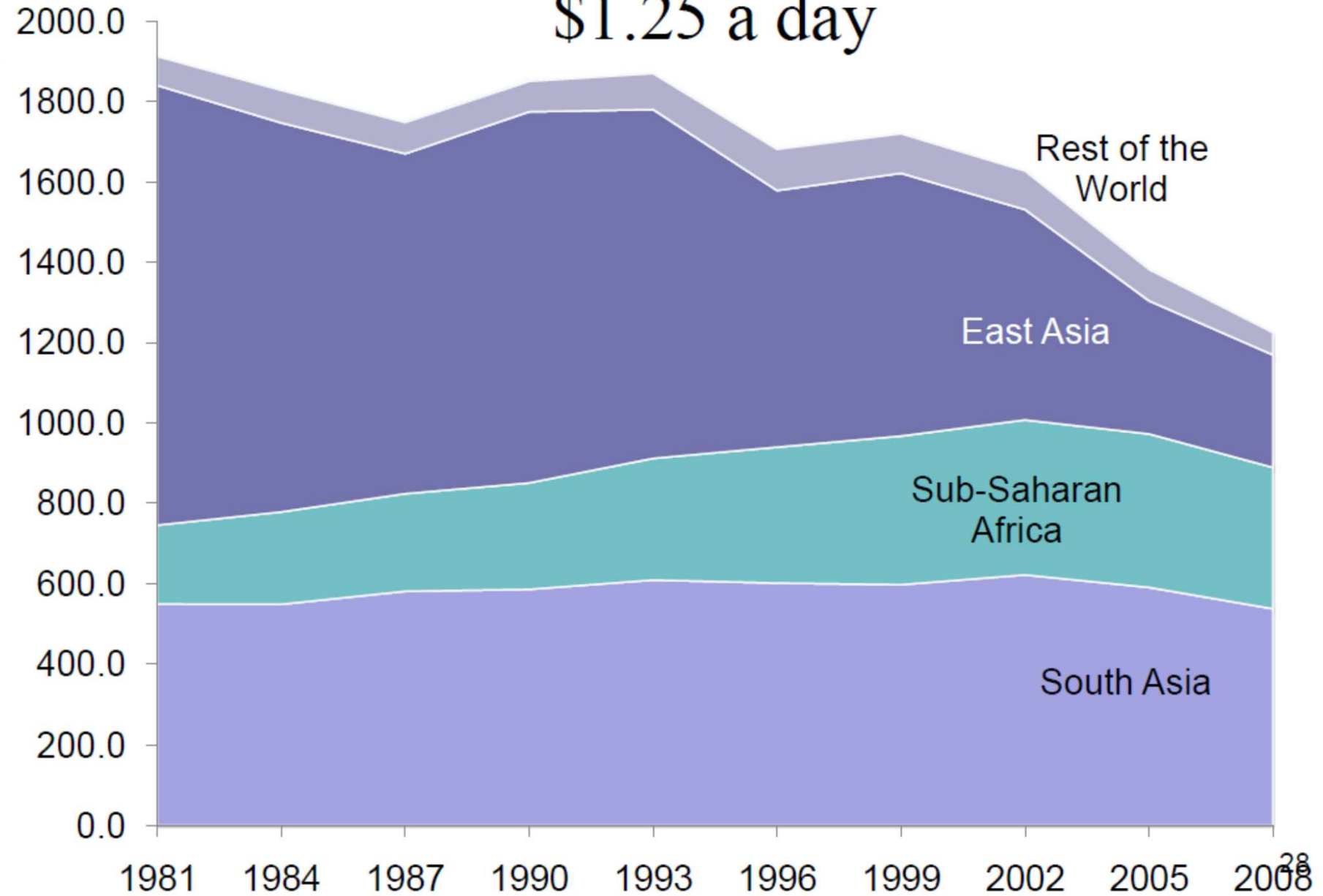
- Έχει σημασία το κριτήριο φτώχειας που χρησιμοποιούμε;
- Ας δούμε δυο μέτρα
 - Απόλυτη φτώχεια
 - Σχετική φτώχεια
- Ας χρησιμοποιήσουμε την πιο συνηθισμένη γραμμή φτώχειας
 - \$1,25 την ημέρα σε 2005 PPP
- Πώς συγκρίνονται οι περιοχές του κόσμου;
- Τι συμβαίνει διαχρονικά;
- Ανάλυση της Παγκόσμιας Τράπεζας
 - Chen-Ravallion "More relatively-Poor People in a Less Absolutely-Poor World" World Bank 2012.

Number of poor in millions

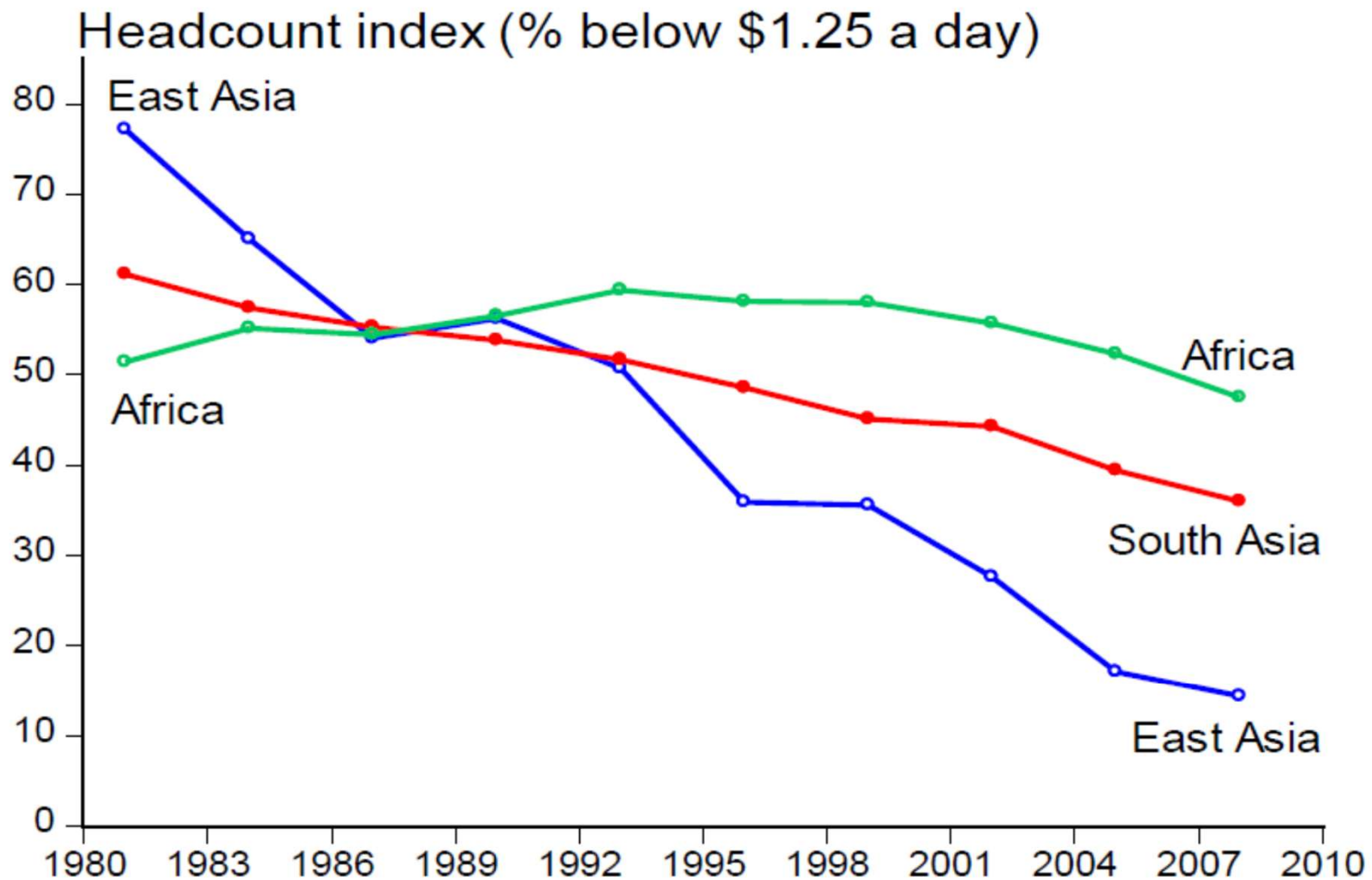

Numbers of people living below \$1.25 a day

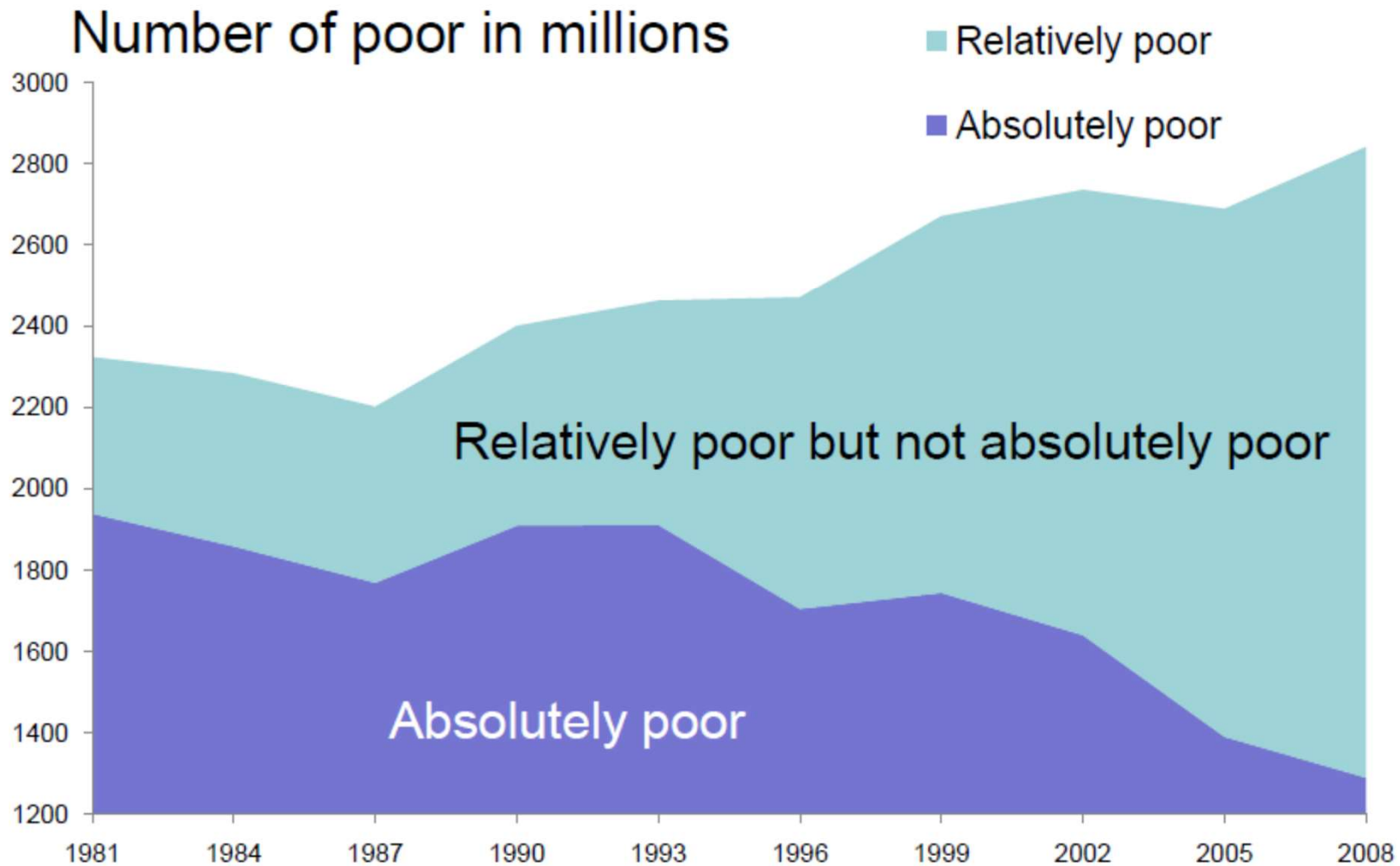
Millions

A tale of three regions

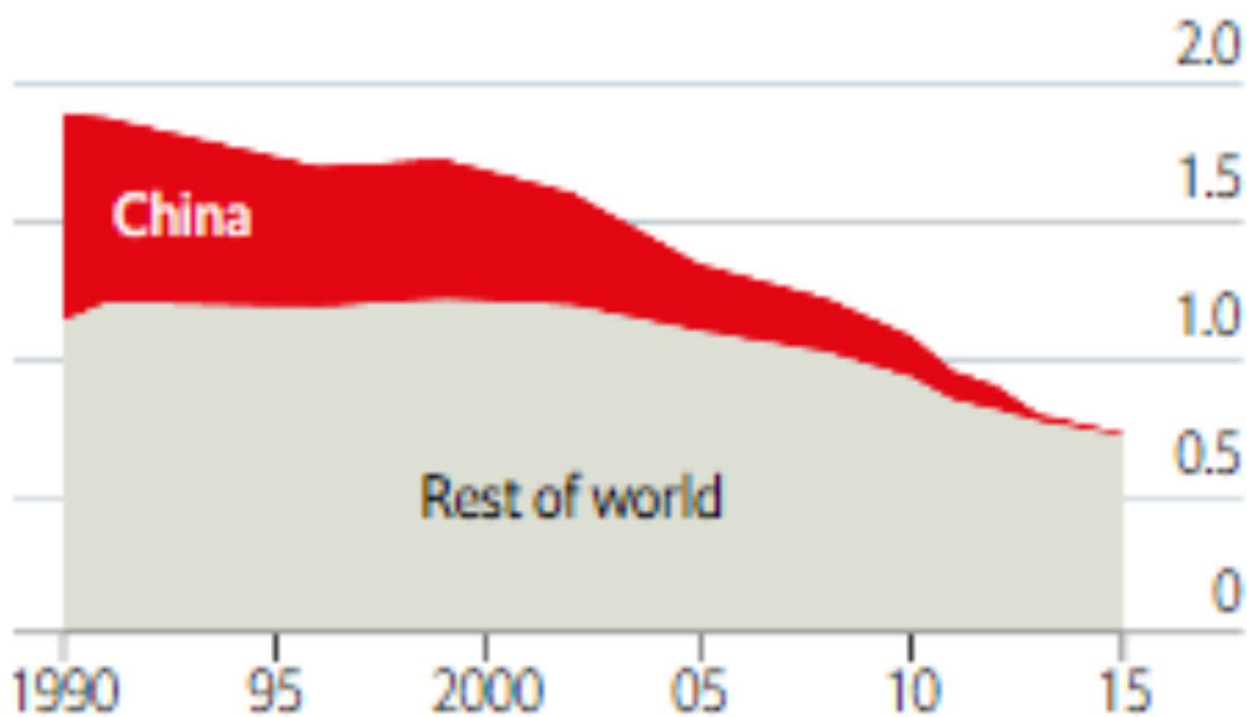

Numbers of absolutely poor and relatively poor

Poverty

People living on less than \$1.90 a day*, bn

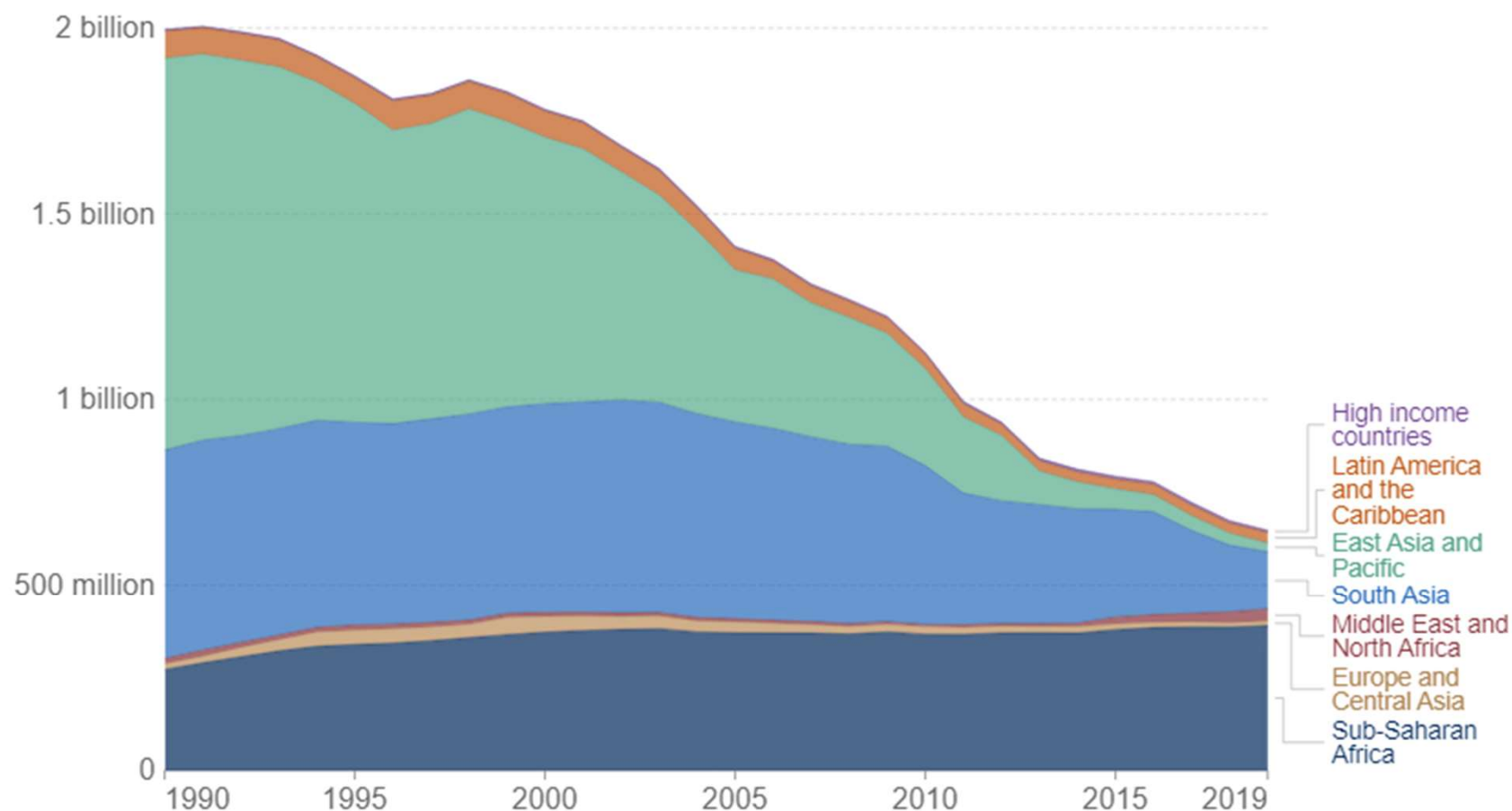

Αιχμαλωσία φτώχεια— κάτω από \$2,15 την ημέρα

Total population living in extreme poverty by world region

Extreme poverty is defined as living below the International Poverty Line of \$2.15 per day.

Our World
in Data

Data source: World Bank Poverty and Inequality Platform (2022)

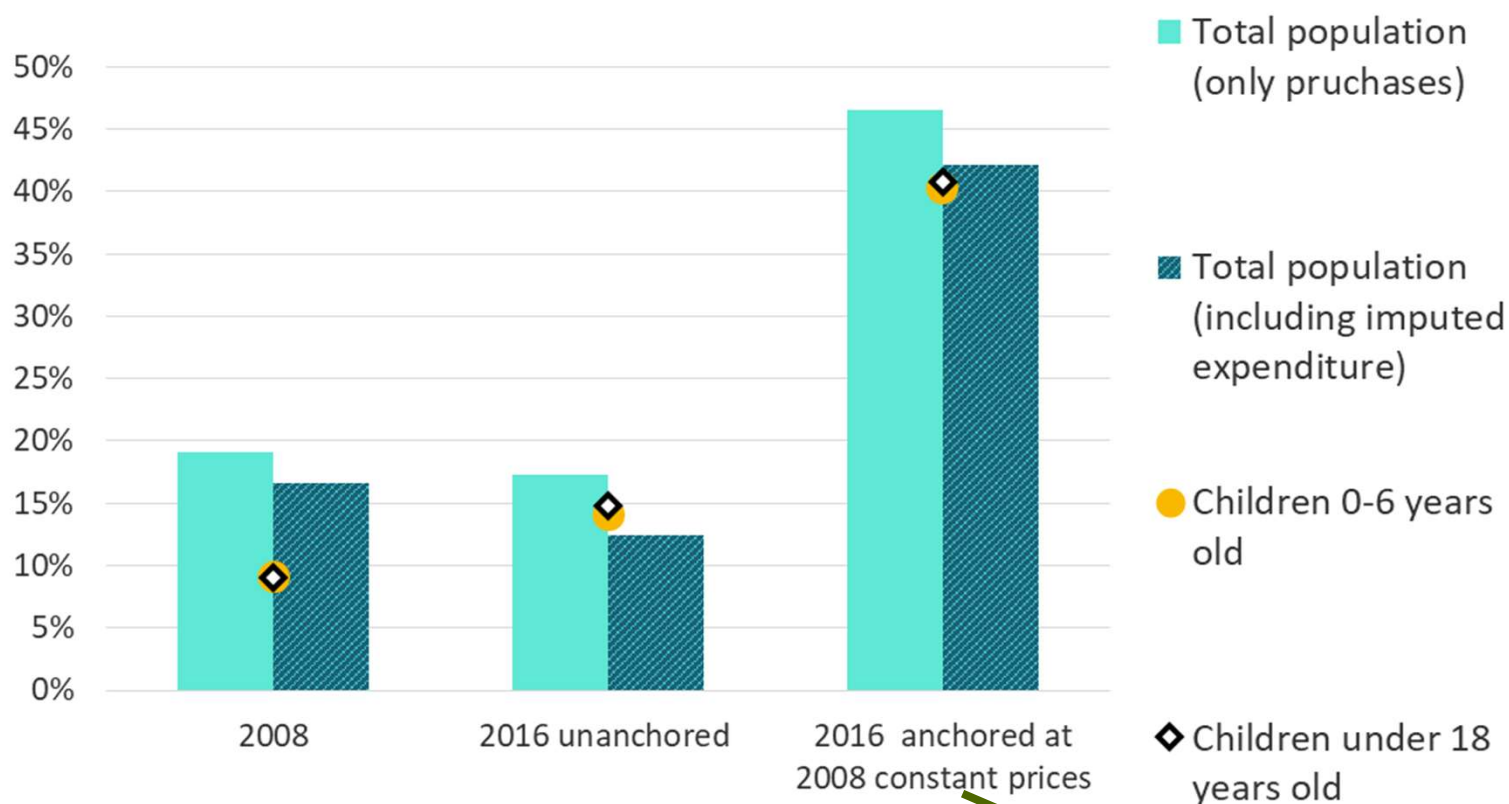
OurWorldInData.org/poverty | CC BY

Note: This data is measured in international-\$ at 2017 prices to account for inflation and differences in the cost of living between countries. Depending on the country and year, it relates to income measured after taxes and benefits, or to consumption, per capita.

Μερικά στοιχεία για την Ελλάδα

Ποσοστό πληθυσμού σε κίνδυνο φτώχειας, 2008-2016

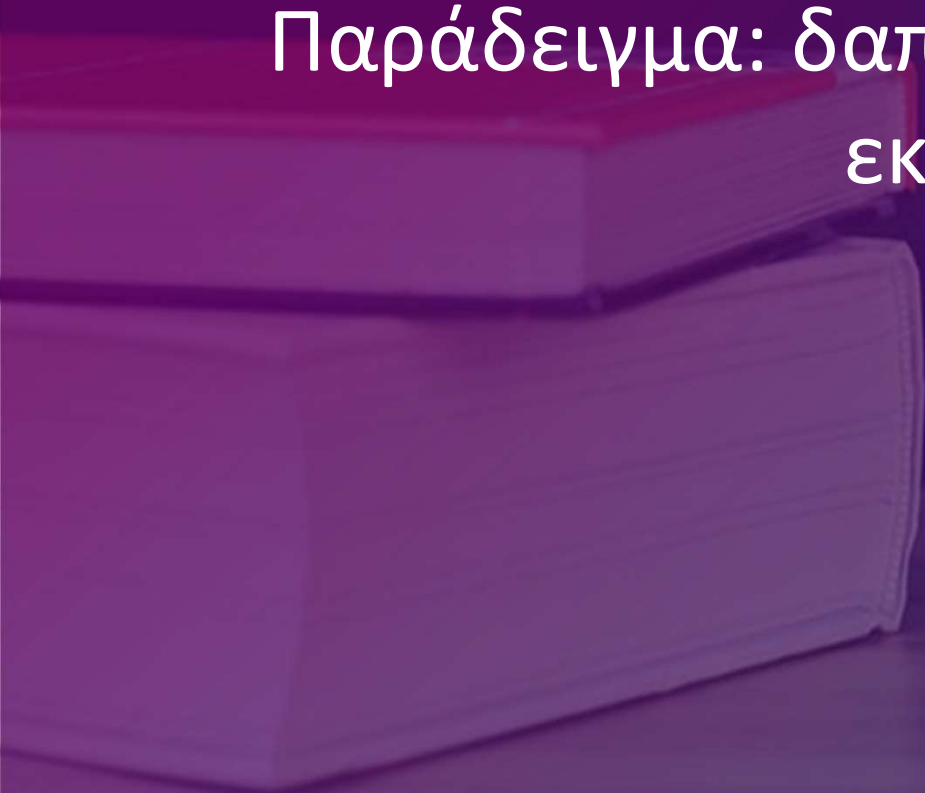
Με βάση τις καταναλωτικές δαπάνες των νοικοκυριών

(κρατάμε το όριο της φτώχειας σταθερό στα επίπεδα του 2008, προσαρμόζοντας μόνο τις αλλαγές των τιμών)

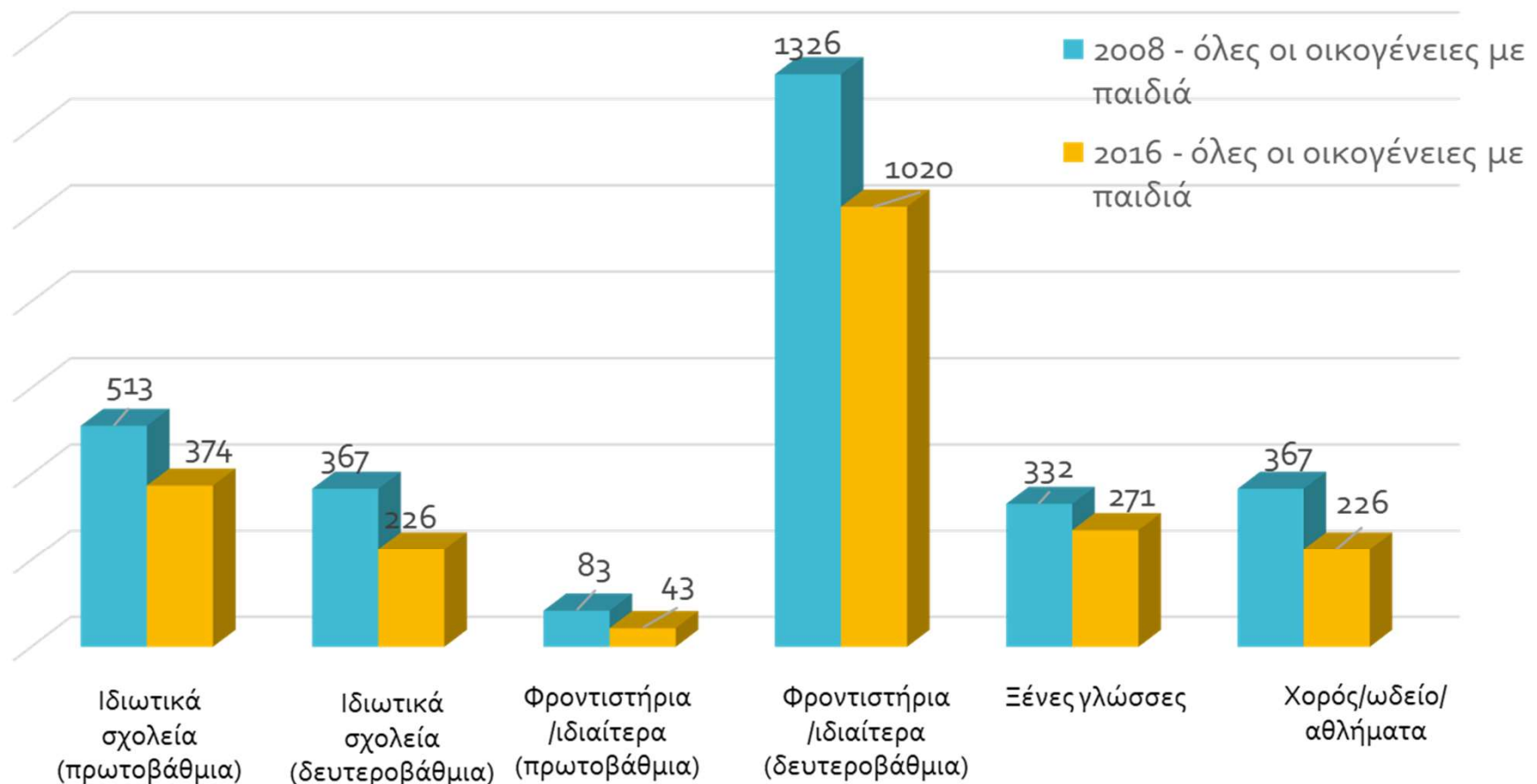
Τι ακριβώς σημαίνει να είσαι παιδί και να ζεις σε μια φτωχή οικογένεια;

Παράδειγμα: δαπάνες του νοιοκυριού για εκπαίδευση

Δαπάνες των νοικοκυριών για την εκπαίδευση των παιδιών 2008-2016

Ετήσιες δαπάνες (ευρώ) ανά μαθητή

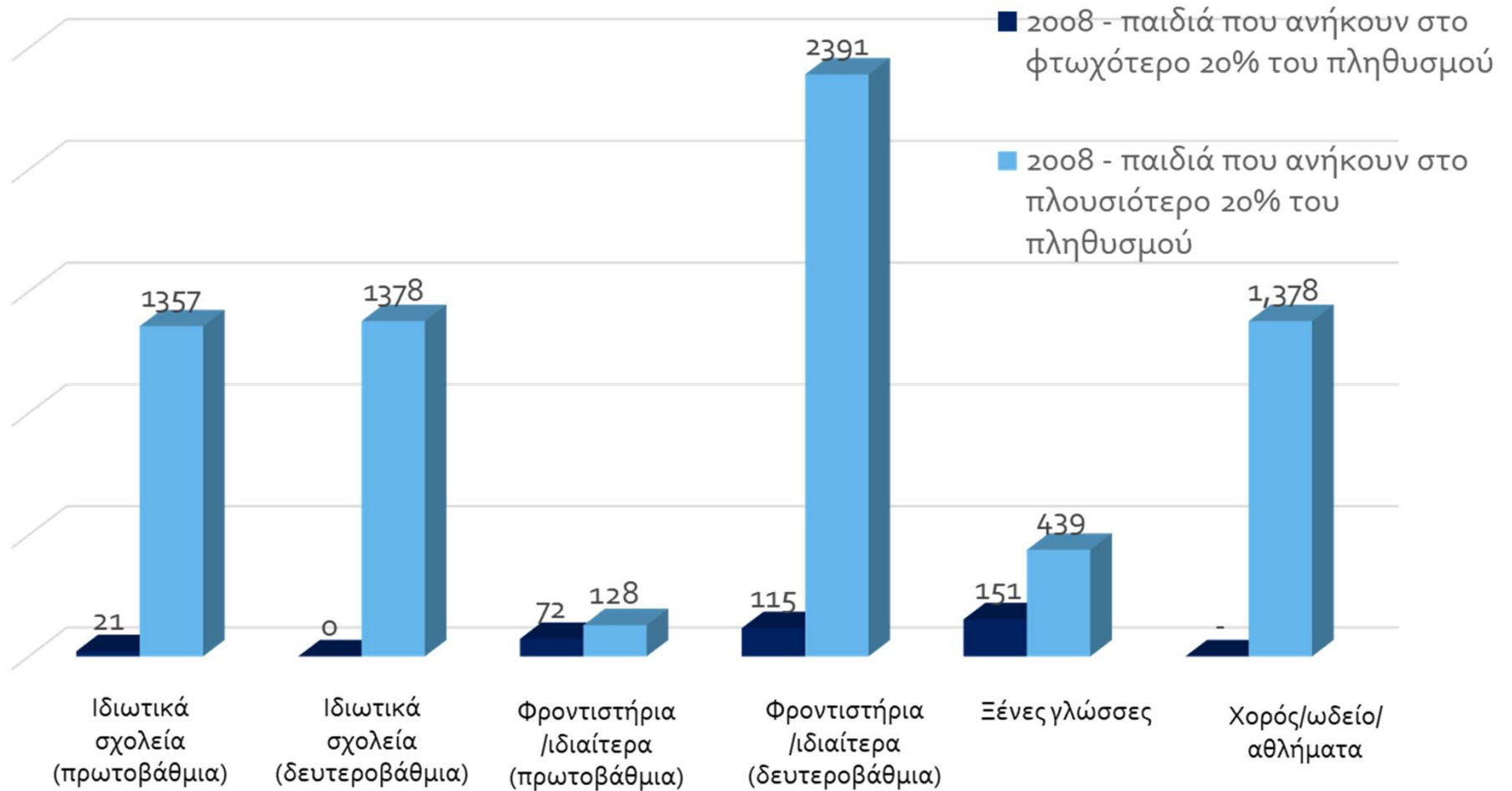

Νέες ανισότητες

- Οι μέσοι όροι ΔΕΝ είναι αντιπροσωπευτικοί
- Πόσα χρήματα επενδύονται από την οικογένειά του σε κάθε παιδί για την εκπαίδευσή του
 - αν το παιδί ανήκει στο φτωχότερο 20% του πληθυσμού;
 - Ή στο πλουσιότερο 20% του πληθυσμού;

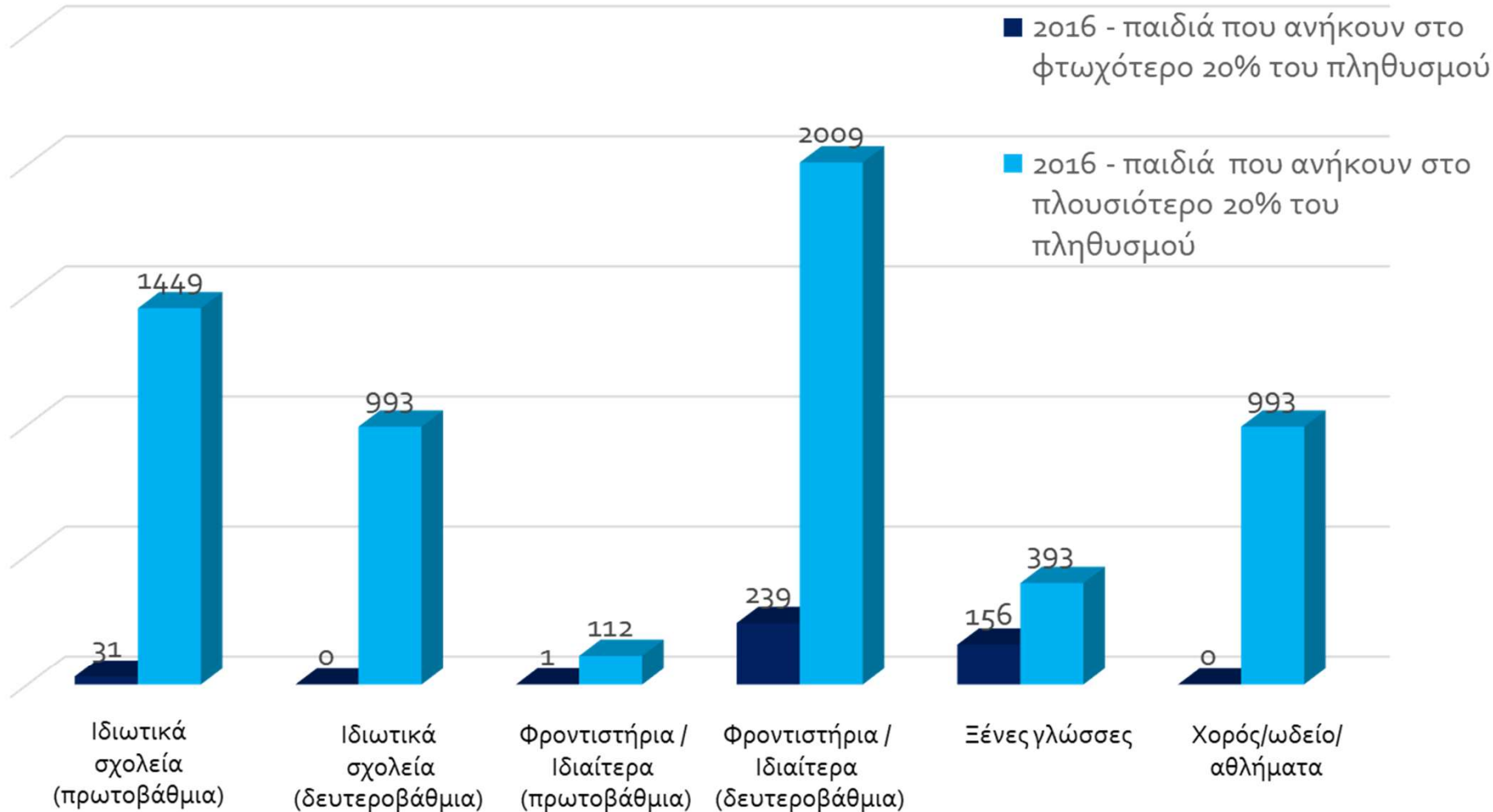
Παιδιά των φτωχών και των πλούσιων οικογενειών 2008

Ετήσιες δαπάνες (ευρώ) ανά μαθητή

Παιδιά των φτωχών και των πλούσιων οικογενειών 2016

Ετήσιες δαπάνες (ευρώ) ανά μαθητή

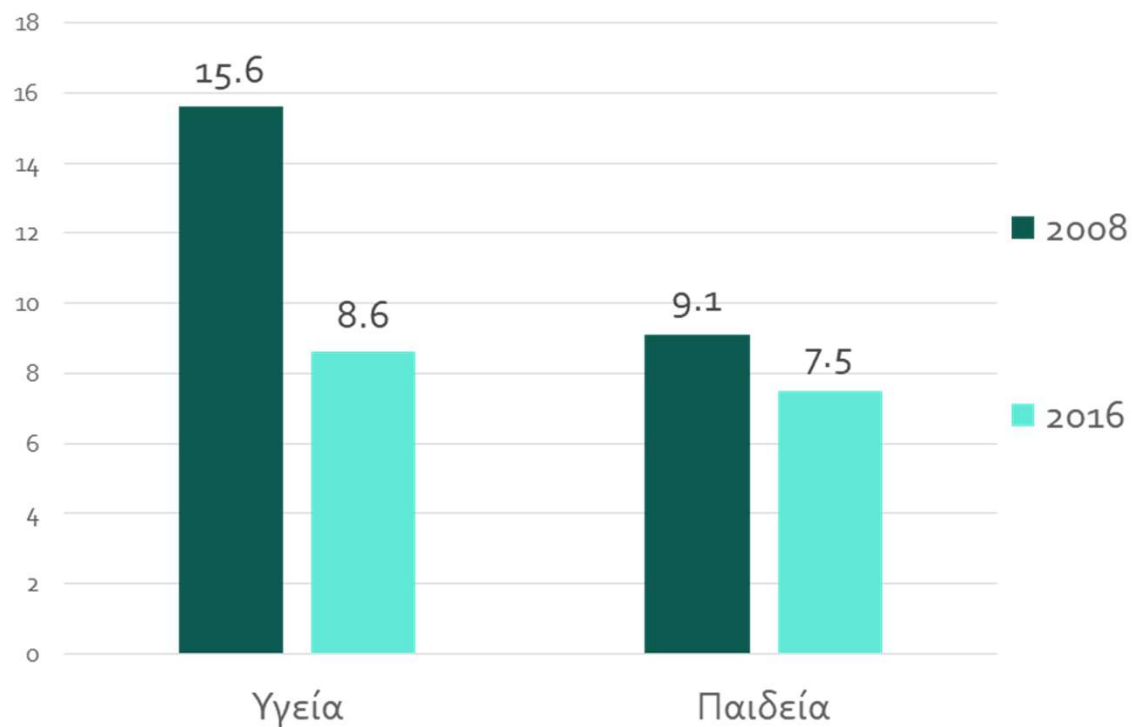
Νέες ανισότητες

- Τα παιδιά που ζουν σε φτωχές οικογένειες είχαν από πριν λιγότερες ευκαιρίες
- Όμως
 - Το 2008, ένα στα 8 παιδιά ζούσε στο φτωχότερο 20% του πληθυσμού.
 - Το 2016, ένα στα 4 παιδιά ζούσε στο φτωχότερο 20% του πληθυσμού

Νέες ανισότητες

- Τα παιδιά που ζουν σε φτωχές οικογένειες είχαν από πριν λιγότερες ευκαιρίες
- Όμως
 - Το 2008, ένα στα 4 παιδιά ζούσε στο πλουσιότερο 20% του πληθυσμού.
 - Το 2016, ένα στα 6 παιδιά ζούσε στο πλουσιότερο 20% του πληθυσμού

Οι δημόσιες δαπάνες για παιδεία και υγεία έχουν επίσης μειωθεί δραματικά (σε δις ευρώ)

Πηγή: Eurostat

Οι ανισότητες δεν αφορούν μόνο την εκπαίδευση, 2016

Ετήσια ισοδύναμη δαπάνη (ευρώ, σε σταθερές τιμές) του νοικοκυριού

